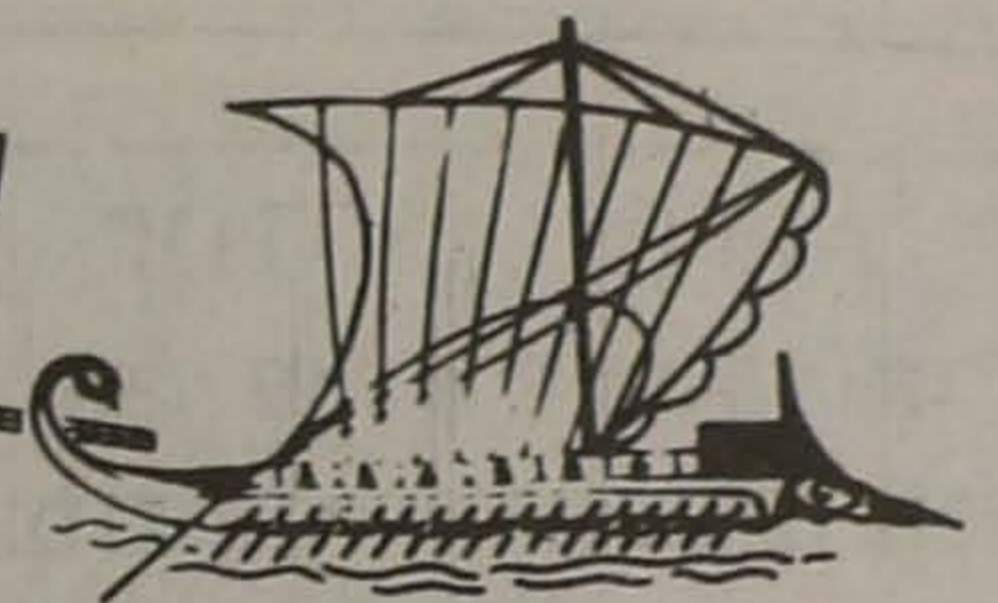

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Ετος 3ο Αρ. Φύλλου 26 ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΟΣ 1991

ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Το νέο Δ.Σ. της Ε.Λ.Β., που προήλθε από τις αρχαιρεσίες της 13-1-1991 συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Οδυσσεάς Γωνιάδης

Αντιπρόεδρος: Δημήτριος Ιορδανίδης

Γεν. Γραμματέας: Σοφία Χιονίδου

Ταμίας: Σάββας Θεοδώριδης

Μέλη: Βάσω Σιδηροπούλου - Καραμήτσου, Χαράλαμπος Καπουρτίδης, Βάσω Μπρανιώτου, Σοφία Τσοτουλίδου και Ελευθέριος Τσαχουρίδης.

Εξελεγκτική Επιτροπή: Ιωάννης Μελετιδής, Αλέξ. Τσαχουρίδης και Παναγιώτης Σιδηρόπουλος

Η ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΕΚΟΨΕ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΤΑ

Ο πρόεδρος της Ε.Λ.Β. κ. Οδυσσεάς Γωνιάδης πλαισιούμενος από τους συμβούλους του κόβει τη Βασιλόπιττα.

Στις 4-2-1991, ημέρα Δευτέρα και ώρα 8 το βράδυ πραγματοποιήθηκε εκδήλωση από το Δ.Σ. της Ε.Λ.Β. για το

πατροπαράδοτο έθιμο της κοπής της Βασιλόπιττας στην κατάμεστη αίθουσα της ταβέρνας της Λέσχης.

Στην αρχή της εκδήλωσης ο πρόεδρος της Ε.Λ.Β. κ. Οδυσσεάς Γωνιάδης χαιρέτισε τους παραβρισκόμενους και έκοψε την Βασιλόπιττα. Τυχεροί της χρονιάς η Χορωδία και οι μαθήτριάς Ελένη Σαλονικίδου, Τασούλα Ανδρανίδου και η Μπέτυ Νικολαΐδου.

Στην συνέχεια απαγγέλθηκε επίκαιρο ποίημα από τον κ. Μιχάλη Γιστοφίδη, ο οποίος και καταχειροκροτήθηκε. Ακολούθησε μετά ψυχαγωγικό πρόγραμμα σε μία ατμόσφαιρα ζεστή. Ιδιαίτερα δε, εντυπωσίασε η Χορωδία με τα παραδοσιακά της τραγούδια.

Μια σπουδαία πρωτοβουλία της Ευξεινίου Λέσχης Βέροιας

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1955
16ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - ΔΙΟΣ
ΤΗΛ. (0331) 28356 - ΒΕΡΟΙΑ

ΠΡΟΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ

Αγαπητοί φίλοι,

Επειδή πολλές φορές έχει γίνει λόγος για συνορισμό ποντιακών σωματείων σε επίπεδο Νομού και επειδή μέχρι τώρα κανείς δεν ανέλαβε την πρωτοβουλία σύγκλησης μιας

συνάντησης, θεωρήσαμε σκόπιμο να αναλάβουμε αυτή την πρωτοβουλία και να σας καλέσουμε σε συνάντηση την Κυριακή 17 Μαρτίου 1991 στις 10.30' το πρωί με θέμα:

Συνέχεια στην 3η σελ.

Ο ετήσιος αποκριάτικος χορός της Ευξεινίου Λέσχης Βέροιας.

Η Ευξεινίου Λέσχη Βέροιας διοργανώνει τον ετήσιο αποκριάτικο χορό της το Σαββατόβραδο 16 Μαρτίου 1991 στο κέντρο "ΓΚΑΝΤΙΔΗ".

Στο βασικό καλλιτεχνικό πρόγραμμα συμμετέχουν οι καλλιτέχνες Γεωργούλης Κουγιουμτζίδης και Γιώργος Νικολαΐδης.

Προσκλήσεις διατίθενται τόσο στα Γραφεία της Λέσχης (τηλ. 28356) όσο και από τα μέλη του Δ.Σ.

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης Ημαθίας θα πραγματοποιήσει για το 1991 οκτάμηνο Επιδοτούμενο Πρόγραμμα Λαϊκής Επιμόρφωσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης για σαράντα πέντε (45) Έλληνες Ποντίους από τη Σοβιετική Ένωση.

Οι αιτήσεις συμμετοχής στο πρόγραμμα θα υποβάλλον-

ται κατά τις εργάσιμες ημέρες από 21/2/91 ως 8/3/1991 από 9 π.μ. έως 2 μ.μ. στη ΝΕΛΕ Ημαθίας Π.Τσαλδάρη 19, τηλ. 21.525, 21.495.

Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να είναι άνεργοι ηλικίας 16-55 χρόνων, να έχουν επαναπατριστεί την τελευταία τριετία και να μη γνωρίζουν επαρκώς την Ελληνική

συνέχεια στην 3η σελ.

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗ

Η προσφορά των Ποντίων στην επανάσταση του 1821

Η επανάσταση του 1821 στάθηκε ως γνωστόν, η μεγαλύτερη εθνική εκδήλωση του σκλαβωμένου ελληνισμού στη νεότερη ιστορία μας.

Απόρησαν οι τότε δυνατό της γης για γενικό ξεσηκωμό του Γένους. Κατάπληκτοι αναζητούσαν κάποια υπόνοια λογικής στο παράτολμο τόλμημα των Ελλήνων.

Το εθνικό προσκλητήριο βρήκε παρόντα ολόκληρο τον ελληνισμό. Στον ακριτικό Πόντο ρίγησαν οι ψυχές κι οι καρδιές σκίρτησαν και τα

μάτια πέταξαν αστραπές, αφού αυτή την ημέρα της 25 Μαρτίου την καρτερούσαν αιώνες.

Γι' αυτήν τη μεγάλη ημέρα έπλασαν μύθους, θρύλους και δοξασίες, Γι' αυτήν αγωνίστηκαν με θυσίες και αίματα.

Σοφοί ιεράρχες, αλλά κι απλοί παπάδες με το φτωχό και τριμμένο ράσο γίνονται αξιόλογοι παράγοντες και αιμοδοτές του έθνους. Οι ιερές Μονές σ' όλη αυτήν την σκοτεινή περίοδο της δουλειάς αναδεικνύονται ε-

θνικοί κιβωτοί, ταμεία θησαυρών της προγονικής παιδείας και κέντρα σωτήρια της χριστιανωσύνης και φρουροί και φύλακες της ορθοδοξίας. Τα σχολεία καλλιεργούν τα ελληνικά γράμματα και κατευθύνουν την πνευματική πορεία του ποντιακού ελληνισμού. Η Δημογεροντία προστατεύει το λαό από την απάνθρωπη κρατική καταπίεση. "Τα Ελληνικά παλληκάρια" κρεμούν στη ζώνη τους το "Ελληνικόν σπαθίν", κρατούν στο χέρι τους το "Ελληνικόν κοντάριν" και τραγουδούν: "Έμην Ακρίτα

λέγ'νε με, ακοίμητον Ακρίταν".

Σ' αυτούς συμβολίζεται η μακραιωνία πάλη του ελληνισμού προς τους Υπεναντίους. Ο λυράρης, εκεί ψηλά στα παρχάρια παρηγορεί κι αυτόν ακόμα τον Άγιο Ιωάννη:

"Μη κλαίς, μη κλαίς Αι Γιάννε μου, και δενδροσκοπισκάσαι. Η Ρωμανία αν πέρασεν, ανθεί και φέρε κι άλλο".

Παρί όλες όμως αυτές τις δυνάμεις για ν' ακουστεί το υπέροχο εκείνο σάλπισμα της 25 Μαρτίου, που ήταν ένα υ-

περχέλισμα πάθους και πόνου έπρεπε να προηγηθεί ένας μηχανισμός, μία προετοιμασία καλά οργανωμένη. Πρωτεύοντα και καθοριστικό ρόλο σ' αυτήν την προετοιμασία έπαιξε η μυστική οργάνωση της Φιλικής Εταιρείας, που ιδρύθηκε στην Οδησό της Ρωσίας το 1814.

Στον Πόντο η Φιλική Εταιρεία βρήκε μεγάλη απήχηση. Εκτός από την πλούσια στρατολόγηση εξασφάλιση και τεράστια ποσά για τις ανάγκες του Αγώνα. Πόντιοι επάνδρωσαν τα επαναστατικά τμήματα του Αλέ-

ξανδρου Υψηλάντη και τον Ιερό Λόχο. Πολλοί ήταν οι Πόντιοι που κατέβηκαν και πολέμησαν στην επαναστατημένη Ελλάδα. Αρχηγός εξέταλλο της Φιλικής Εταιρείας και εθνεγέρτης του '21 ήταν ο ποντιακός καταγωγής Αλέξανδρος Υψηλάντης. Ο Πόντιος Αλέξανδρος Υψηλάντης άρχισε την επανάσταση στη Μολδοβλαχία και ο Πόντιος Δημήτριος Υψηλάντης επισφράγισε με την τελευταία μάχη της "Πέτρας" της Βοιωτίας την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους.

Κι όπως ήταν επόμενο πλήρωσαν κι οι Πόντιοι τον φόρο του αίματος γι' αυτόν τον ξεσηκωμό τους. Πότισαν για μία ακόμα φορά με το αίμα τους το δέντρο της ελευθερίας του Γένους.

Είναι εθνική υποχρέωσή μας να μη λησμονούμε τις υποθήκες και τους αγώνες τους και σαν ευλαβικό μνημόσυνο της θυσίας τους να υπενθυμίσουμε σ' όλους και σε εμάς την επωδή του ποντιακού θρήνου: "Η Ρωμανία κι αν πέρασεν ανθεί και φέρε κι άλλο".

"ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ"

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας
Θουκυδίδη 2 - Τηλ. 0331 - 25.282

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΤΣΙΚΑΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.

"ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ"

ΤΗΛ. 0331/66.913 - FAX 0331/66.979

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. 0331 - 28.356

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1.000 δρχ.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ**ΜΕ ΤΟΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"**

* Οι στήλες του "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ" είναι στη διάθεση όλων των αναγνωστών του

* Οι εργασίες πρέπει να στέλνονται αν είναι δυνατόν δακτυλογραφημένες

Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή όχι δεν επιστρέφονται

Ποντιακοί οικισμοί**Η Μικρή Σάντα Βέροιας**

Του κ. ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΣΤΟΦΙΔΗ

Συνέχεια από το προηγούμενο

Προσκυνητές εκτός από τη Βέροια ήρχοντο και από διάφορα κοντινά ιδίως χωριά, που πολλές φορές ξεπερνούσαν τους 300, οπότε ηναγκάζετο ο Σύλλογος να παίζει την επόμενη το έργο που ανέβαζε.

Μετά την εκάστοτε παράσταση, αρχινοούσε το πατροπαράδοτο ποντιακό γλέντι με την λύρα, που πολλές φορές ξεπερνούσε το τριήμερο.

Στο χωριό παντοπωλείο είχε ένα, του Ισαάκ Γραμματικόπουλου, και ένα καφενέο, του Χρήστου Αμοιρίδη. Όλα πηγαίνανε καλά, αλλά οι οικογένειες μεγάλωναν, ο τόπος στένευε και προοπτικές, μελλοντικές, δεν υπήρχαν. Αλλη διέξοδος δεν υπήρχε, έπρεπε να μορφώνουν τα παιδιά τους, ότι έκαναν και οι πρόγονοί μας στην άγονη Σάντα του Πόντου.

Έπρεπε, λοιπόν, να δουλεύει όλη η οικογένεια για

να μορφώσει ένα παιδί. Πολύ λόγω της πολυμελούς οικογένειάς τους δεν τολμούσαν να αποφασίσουν κάτι τέτοιο. Υπήρχαν βέβαια και εξαιρέσεις.

Με την πάροδο των χρόνων κάπως άρχισε να αναπτύσσεται η κτηνοτροφία, ιδίως αιγοπροβάτων, που κάποτε έφθασε στο σημείο που οι 60 τότε οικογένειες να έχουν περί τις 3.500 γιδοπρόβατα, άνω των 400 αγελάδων, και άλογα και μουλάρια περί τα 100. Αλλά και στην γεωργία δεν έμειναν πίσω.

Μετά το 1932 το χωριό είχε επάρκεια ψωμιού και ζωοτροφών. Από δε το 1936 και μετά πουλούσαν μερικοί στο εμπόριο από 18 - 25 τόννους.

Εδώ ο αναγνώστης ας έχει υπόψη του ότι κανείς δεν είχε περισσότερα των 14 στρεμμάτων.

Παράλληλα με την οίτοκαλλιέργεια αύξησαν και την πατατοκαλλιέργεια που πολλοί έβγαζαν από 15 τόννους και πάνω.

Συνεχίζεται

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Ο "Αργοναύτης" ως γνωστόν εκδίδεται από την Εύξεινο Λέσχη Βέροιας για μη κερδοσκοπικούς λόγους, αλλά για πνευματική ανιστόρηση της λαογραφίας και της πολιτιστικής μας παράδοσης.

Είναι, λοιπόν, απαραίτητο, για την ασταμάτητη και απρόσκοπτη πλεύση του να ανανεώσουμε τις συνδρομές μας έγκαιρα και ακόμα να γράψουμε νέους συνδρομητές.

ΔΙΣΤΙΧΑ

1. Σο τσαιροκόψιμο σ' έπαρ κι' εμέν αργάτεν.

Ση κρεβατή σ' το γιαν κεκά ποίσον κι' εμέναν τόπον.

2. Ση Παναγίας το ποτάμ' είναι κίσσας φωλέας

Εσ κι' ερται το μικρόν τ' αρνίμ' με τ' άσπρα τ' εμποδέ-
ας.

3. Αούτα τ' άστρα τ' ουρανό να έσαν λεφτοκάρια,

θ' εβάλνα τα σα τσιόπιας ημ' κι' εκόμπωνα νυφάδες.

4. Χαμελίνον Καρακαπάν, ας χαμελίν κι ο ήλιον.

Ας χαμελίν τ' αρνόπο μ' κόκκινον κι' άμον μηλόπον.

5. Άστρα μη περηφανείτε με τη νύχταν ντο γυρίζω,

σεβτάν έχω σην κάρδια μου και πως να ταιανίζω.

6. Το σπύτι σ' ετριγύριζα εκράντα σα κεράνια,

Κι εσύ την πόρταν κ' ένοιγες κι' έτρωγα τα ποράνια.

7. Σα πλάτανα αστράφτ' και βροντά σην

Τραπεζούνταν βρέχ'

Εμέν πολλά μ' ελέπετεν η μάνα μ' άλλο κι' έχ'.

8. Σον ουρανόν κρεμάεται ασημένεν καντήλιαν,

κι εγώ είμαι α σην Αουρ-
σαν τ' αρνίμ' α σην ποντή-
λιαν.

9. Κι θέλω τα τσιόπουλας και τα καλιβωμένα

θα έρχομαι και κι επορώ, χτυπούνε με τ' αφορισμένα.

10. Γουρπάντς Αε Χαράλαμπε σο Σοανέμπ που είσαι

στάμαν Σταυρίτα σιζ-
λαεύσ και μοναχός κι αγρί-
σαι.

11. Αούτα τα πετούμενα τούρανού τα πουλλα,

Ατά έσαν π' εζωγράφισαν του 'ματί σ' τα πλουμια.

12. Εξέρτς όντες εκάθουμες ση χωραφι την άκραν,

εσύ έλεγες κι εγώ εκλαιγα κι' εσπόγγιζες τα δάκρυα μ'.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ**Να 'σαν εμέν' την άσκεμον π' έχω έμορφον άντραν**

Ίσση Μούζεναν είχαν έναν συνήθιον, εδεικνυζαν την έμορφον και δούνανε' την άσκεμον. Αέτς πα τον Γιωρί-
καν ας σην Τσιμεράν εδώκαν ατον έναν άσκεμον. Αχαρον έπαθεν ατο κι όλιον ενούιζεν και έλεγεν απέσ' ατ, κάτ' σωστόν 'κι εγέντον, κάτ' πρέπ' να ευτάω. Επέρασεν έναν εβδομάδαν, δύο, τρια, και επεκέι λέει την γαρήν ατ': - Χάιτε, εγώ άλλο 'κι επορώ να ζώ με τ' εσέν, χάιτε πάμε 'ς σην Μητρόπολιν, να παύομε χαρτίν, να χωρίομες. Εγώ θέλω η γαρή μ' έμορφος να έν. Η γαρή ατ' πα ντό θ' ε-
ποίνεν, επαίραν τη στράταν

'ς σο χέρ' και πάγνε 'ς σο Δεσπότ'. Επήγαν, επήγαν 'ς σή στράταν λέει η γαρή ατ': - Ναί Γιωρίκα, και ντό θα λές τον δεσπότ', ας εξέρ' ατο κι εγώ; Ντό θα λέω; Τιδέν 'κι θα λέγω, εσύ φαίνεσαι. Αρ' πάγνε, πάγνε εσούμωσαν'ς σην Μητρόπολιν, λέει κι ο Γιωρίκας την γυναικάν ατ', Εσύ Τσόφα ντό θα λές τον Δεσπότ'; Εκείνε ενούν'τσεν, ενούν'τσεν και είπενα ατον: - Εγώ θα λέγω: Να 'σαν εμέν, την άσκεμον π' έχω έμορφον άντραν. 'Σ σ' από απάν εκαπάρεψεν επεί, επαίρεν αν τ' ωμία τ' και είπεν ατέν αρ' έν, χάιτε πάμε 'ς σ' οσπίτ'.

Να λελεύω τ' εμόν το γαιδουρόπον

Ετον μίαν ερίφς που ελάσκουσον σα χωρία με το γαιδουρόπον' ατ.

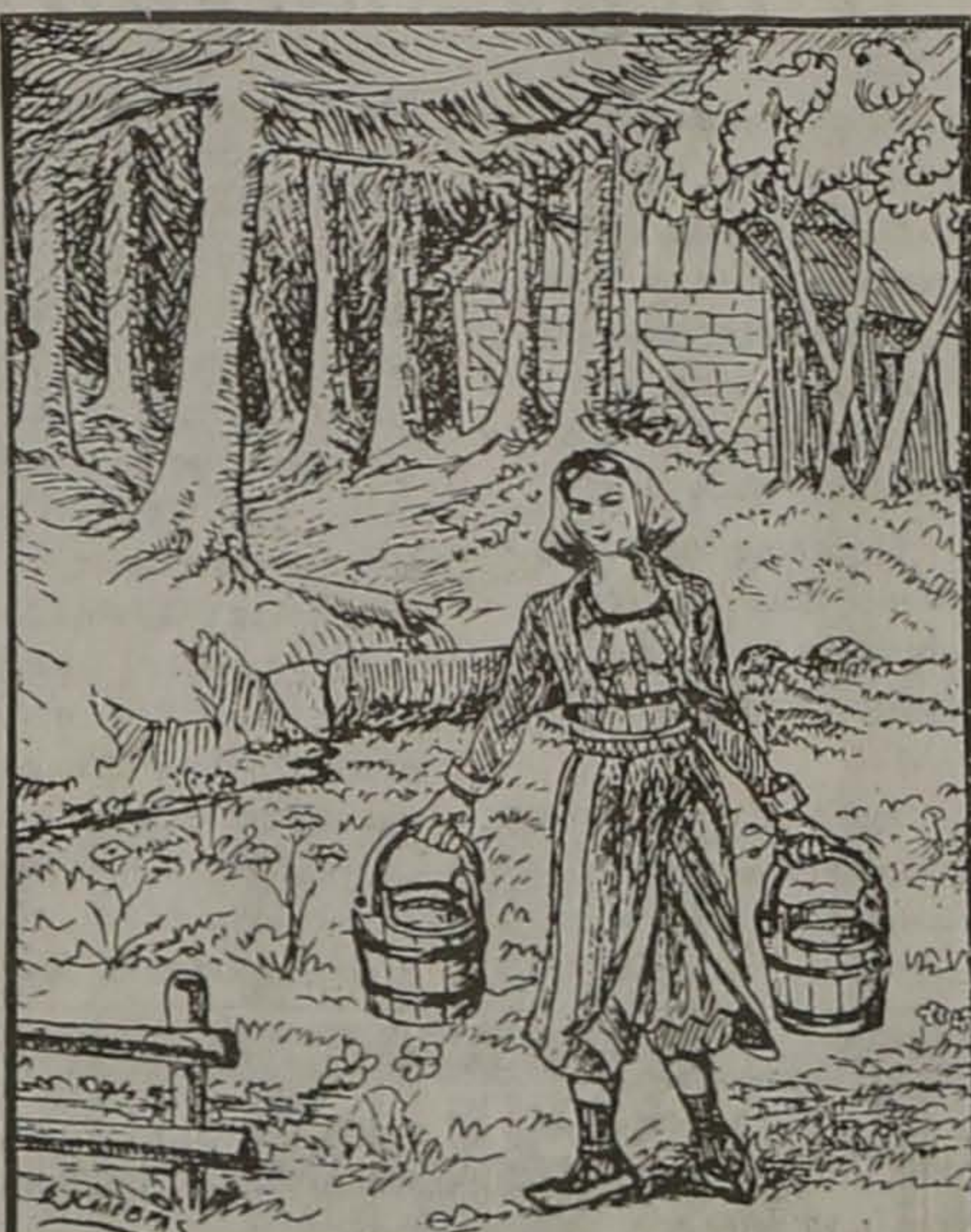
Εναν ημέραν επήεν σ' έναν πολιτείαν που σην άκραν κιαν είσεν θάλασσαν κι απέσ ση μέσ' τη θάλασσας, κάτ' έστεκεν.

1 Αμον αχπαραγμένους εστάθεν κι ερώτεσεν:

- Ατό πα ντό έν;

Ενας πα που εδαβαίνεν απ' εκές είπεν ατον: Καράβ' εν, κι ελέψ τα πανία; Αμα φυσά η αέρα φυσκώνε και φευ. Κι ο γέρον ερώτεσεν: Κι άμα κι φυσά ντό ίνεται; Ει τότε κι πάει, είπεν ο άλλον. Κι ο ερίφς εκλώτεν, ετέρεσεν το γαιδουρόπον' ατ' κ' είπεν:

- Να λελεύω τ' εμόν το γαιδουρόπον, φυσά κι φυσά, ατό πάει...

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ**"Κούντουρος" - Φεβρουάριος**

Ο μήνας πήρε την ονομασία "Κούντουρος", γιατί πίστευαν ότι έχει κοντή ουρά. Ακόμη του έδιναν και την ειρωνική ονομασία "Κούντουρος" επειδή το τέλος του ήταν κουτσουρεμένο. "Ο Κούντουρον, ο Κούτσουρον και ο πασσαλοκαύτες." Πίστευαν πως κατά το μήνα, θερμότητα από επτά φούρνους έμπαινε μέσα στην παγωμένη γη και έτσι άρχιζαν να λιώνουν τα χιόνια.

Τις τελευταίες οχτώ ή εννιά μέρες του Φλεβάρη μαζί με τις πρώτες εννιά μέρες του Μάρτη τις έλεγαν "Λυκοχάντζα" και τις θεωρούσαν πολύ επικίδυνες, επειδή γινόταν το ζευγάριωμα της λύκαινας. Το θηλυκό μοσχαράκι που θα γεννιόταν το μήνα, το ονόμαζαν "κουντούρα". Σε εκείνον που έκανε αφελείς ερωτήσεις, πριν του δώσουν την απάντηση, του έλεγαν στα αστεία: "Τα δύο τη Κουντούρ' τη Παναγίας πότε εν;"

Γενικά το Φλεβάρη τον θεωρούσαν μήνα γρουσου-
ζιάς και καμιά σπουδαία δουλειά δεν άρχιζαν. "Ο Κούντουρον εν λειψτός, εν ολίγον πα ζαντός".

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1. Αλείφτ' α σο κασίν ατ' (δεν έχει καλή εργασία).

2. Αν ελέπ' την κοτύλαν ατ' (για πράγμα που θεωρείται αδύνατο).

3. Ασόν Κοσμάν κι ασόν Δαμιανόν έγκεν ατο (για το παιδί που αποχτήθηκε μετά από ταξίματα - μονάκριβο και χαιδεμένο).

4. Αμον σέρας άλογο (για τους περιφρονημένους).

5. Βάλλω αποπέσ' μαύρα κι απ' έξ άσπρα (απόκρυψη της θλίψης).

6. Μη τερεις το λειλέκ' κι εβγάλς τη γούλα σ' (για τον ψωροπερήφανο).

7. Σο ξυλάγκ' απέσ' η λαλία τρανόν βοετόν εβγάλ' (για του κούφιους).

8. Ατός σον φέγγον υλάς' (άσκοπα μιλάει).

9. Ατός 'λαφρύς έν' (είναι ανόητος).

10. Τύχην δόμε και σην θάλασσαν σύρο με (για τους πολύ τυχερούς).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Ζουλιχτός = στριμμένο

2. καμονή = καυμός

3. κρούγω = χτυπώ

4. λαλώ = προσκαλώ

5. λαρωμονή = γιατρεία

6. λιβωτός = συννεφιασμένος

7. λώματα = ρούχα

8. λωρία = λουρίδες

9. μενώ = παραγγέλω

10. νούνιγμαν = σκέψη

11. ορμίν = ρεματιά

12. πονεμέντσα = πονεμένη

13. σουμά = σιμά

14. σύρκεται = υποφέρεται

15. φέγγον = φεγγάρι

ΠΑΡΑΜΥΘΙ**Αρκον, ο λύκον κι' αλεπόν**

Εναν ημέραν άρκον, ο λύκον κι' αλεπόν εποίκαν συντροφίαν, να πάνε εντάμα σ' άβ κι ήταν ευρή'νε εντάμαν να τρώγγ' ατο άμον καλά αδελφια.

Αρ' εξέβαν σο ραχίν, έτρεξαν αδά, έτρεξαν εκεί, ενεγκάσταν και σην βραδην απάν επίασαν έναν ελαφόπον.

Αρκον ετέρεσεν, αν μοιράζ'εν ατο, ατός πεινασμένος θ' απομέν'. Ενούντσεν, ενούντσεν κι επεκέι εποίκεν την δαβολούσαν ατ.

- Εξέρετε, παιδιά, ντό έν; Είπεν τ' άλλτς τοι συντρόφς. Εγώ λέω τ' ελαφόπον είναι μοναχός ασ' σοί τρεις μουν να τρώη ατο, ποίος έν' μειζέ-
τερος. Εσεις πα ντό λέτε;

Αλεπόν πα κι ο λύκον ντό να εφτάνει! Εποίκαν ατο καπούλ.

- Αιντε όγλουμ λύκον, πέ μίαν εσύ πόσων χρονών είσαι, είπεν άρκον.

Ο λύκον πα εσέγκεν το κηφάλ'ν ατ ανάμεσα σ' έμπρ τα ποδάρια τ', ενούντσεν ολίγον κι επεκέι είπεν:

- Εγώ ση Προφήτα τη Δαβίδ τον καιρόν ακομάν εβύζαινα, έλεε με η σχωρεμένησα η μάνα μ'. Αρ' ποίστε εσεις την λογαρίαν κ' ευράτ' ατα.

- Ατώρα πε κι εσύ δαβολίτσον, αλεπέ τεσά τα χρόνια, άμαν τέρεν ψέματα κι θα λες, είπεν τον αλεπόν άρκον. Αλεπόν πα ατότε εσκώθεν είπεν ατς:

- Να έχω ούλα τα κρίματα τ' εποίκετε και τα χαταλόπα μ' πα να μη χαίρομαι, αν λέω ψέματα. Εγώ, ο κύρη μ' ο σχωρεμένον έλεε με - μάναν κ' εννώρτσα ο χιλάκλερον σή

κατακλυσμού τον καιρόν, όντας εσέβαμε σην Κιβωτόν τη Νέω, έμνε δίχρονος. Εγώ εγλύτωσα, άμαν η μακαρίτσα η μάν μ' κ' επόρεσεν. Σην βραδην απάν έτον. Κάπ' επήεν σην γειτονίαν 'ς σό δάνος και επιάσταν σην καλατζήν και ους να κλώσκεται οπίσ' η Κιβωτός εκλειδώνεν, κι εκείνε άχαρος επέμνε έξ και εφουρκίεν. Οπως και να έν, μίαν ασ' σον λύκον τρανός είμαι χωρίς άλλο.

Αρκον ετότε ετέρεσεν, η δουλειά αν κλώσκεται σα δαβολούσνας ατός πεινα-

σμένος θ' απομέν. Είνας ο δάβολον ους τον Προφήτην Δαβίδ κ' εστάθεν. Κι άλλος πα το σολούχ'ν ατ τάχα σον κατακλυσμόν επήρεν.

- Ε είπεν ατς, εγώ πα ατώρα σον Τρυγομηνάν απές θα γομώνω τα τρία. Αμαν σα τέσσαρα να μην προφτάνω, αν αούτο τ' ελαφόπον ούλεν άμον το στέκ' κι τρώγγ' ατο εγώ μοναχόν!.. Και χαμάν έσκωσεν τα τάτια τ'έναν τον άλλον και έπλωσεν ατς'ς σην γην. Κι εκάτεσεν κα μοναχός και εγουρζουάλεν τ' ελαφόπον.

Ενθουσίασε ο αποκριατικός χορός του Μορφωτικού Συλλόγου Μ. Σάντας Βέροιας

Με πλήρη επιτυχία πραγματοποιήθηκε το Σαββατόβραδο 2 Φεβρουαρίου 1991 ο αποκριατικός χορός του Μ.Σ. της Μ. Σάντας στο κέντρο "Ακρόπολη".

Στο αποκριατικό αυτό ξεφάντωμα έπαιξε λύρα ο περίφημος Μάντης κι ο κόσμος διασκέδασε με την ψυχή του.

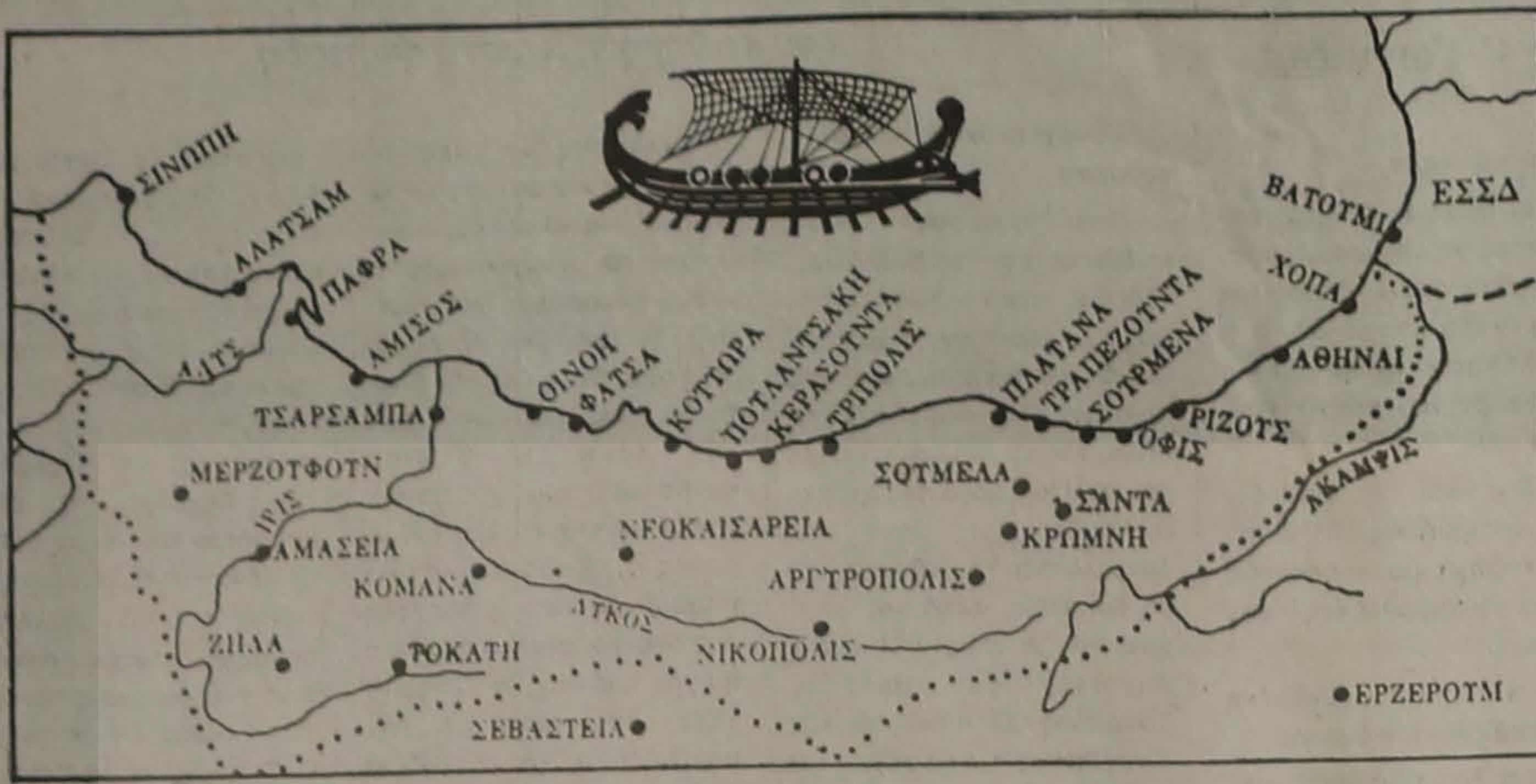
ΟΙ ΠΟΝΤΙΟΙ ΠΑΝΤΑ**ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΥΝ**

Στις 2 Μαρτίου έγινε η αδελφοποίηση της Α.Ε.Π. ΒΕΡΟΙΑΣ με το Ινστιτούτο Ποδοσφαίρου Θεσσαλονίκης "Τα χελιδόνια".

Στην όμορφη γιορτή απονεμήθηκε ειδική πλακέτα στον Πρόεδρο της Α.Ε.Π. κ. Βασίλη Φωτιάδη, καθώς και σε αθλητικογράφους της Θεσσαλονίκης. Η Α.Ε.Π. Βέροιας πάντα πρωτοπορεί.

ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

ΚΡΩΜΝΗ

Η Κρώμνη ήταν από τις αρχαίες πόλεις του Πόντου. Αναφέρεται και από τον Ομηρο.

Από το 300 π.Χ. άρχισε ο εξελληνισμός της. Η πόλη έκοψε δικά της νομίσματα και εξελίχθηκε σε εμπορικό κέντρο. Στους νεώτερους χρόνους έπεσε σε παρακμή. Την Κρώμνη σαν πολιτεία την αποτελούσαν οι συνοικισμοί των Φραγκάντων, Μαντσάντων, Ρουσταμάντων, Σαράντων, Κωδωνάντων, Γεράντων, Τσαχμάνων, Σαμανάντων, Παπαδάντων, Κουτσοπάντων κ.α. Ο πληθυσμός της (που ήταν καθαρά ελληνικός) έφτανε τις 2 χιλιάδες περίπου. Εκκλησιαστικά ανήκε στην επαρχία Χαλδίας (Αργυρούπολης).

Από το 1869 λειτουργούσε στην Κρώμνη η "Αδελφότητα Κρωμναίων" που ανέπτυξε πλούσια πολιτιστική και εθνική δράση.

Οι κάτοικοι της πόλης είχαν εύθυμο χαρακτήρα και μεγάλη αγάπη για το τραγούδι. Γι' αυτό κι ονομάστηκε "τη τραγουδεί η μάνα".

Όσοι Κρωμναίοι επέζησαν από την μεγάλη εθνική συμφορά πήραν κι αυτοί το δρόμο του ξεριζωμού.

ΣΟΥΡΜΕΝΑ

Τα Σούρμενα σαν πόλη την αποτελούσαν 10 συνοικισμοί. Οι οικογένειες των συνοικισμών έφταναν τις 1.200 και ο πληθυσμός τις 9 χιλιάδες. Κάθε συνοικισμός είχε την δικιά του εκκλησία και το δικό του σχολείο. Ακόμη στα Σούρμενα υπήρχε και Γυμνάσιο. Εκκλησιαστικά τα Σούρμενα υπαγόταν στην Τραπεζούντα.

Στην περιοχή των Σουρμαίων υπήρχαν μπροστά από τον ξεριζωμό 140 χωριά ελληνικά. Με την βιβλική έξοδο του ελληνισμού του

Στις πόλεις αυτές οι ελληνικές παροικίες συντηρούσαν αστικές ελληνικές σχολές και εκκλησίες με Έλληνες καθηγητές και ιερείς. Ο αγροτικός πληθυσμός κατοικούσε σε 287 χωριά, στα οποία απαραίτητα λειτουργούσε ελληνικό σχολείο και εκκλησία.

Η ειρηνική ζωή του ελληνικού πληθυσμού έβησε με την κατάληψη του Κυβερνείου του Καρς από τους Τούρκους. Την Ανοιξη του 1921 όλα τα ελληνικά χωριά του Καρς ήταν έρημα. Οτι δημιουργήθηκε πάνω από σαράντα χρόνια (1878 - 1920) με ιδρώτα, εγκαταλείφθηκε στα χέρια των Τούρκων. Από τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας οι Ελληνοπόντιοι του Καρς ξεκίνησαν για την Ελλάδα. "Ας πάμε σην Ελλάδα κ' εκεί ας αποθάνωμεν", έλεγαν. Αυτή ήταν η μεγάλη επιθυμία των Γαρολητών.

Πόντου και τα Σούρμενα είχαν την ίδια τύχη με τις άλλες ποντιακές κοινότητες.

Γενικά, εκτός απ' αυτές τις πόλεις υπήρχαν στον Πόντο και κωμοπόλεις, όπως το Ριζαίο, η Ροδόπολη, η Μπάφρα, η Ποντοηράκλεια, η Πουλαντζάκη, η Φάτσα, το Τσορούμ, η επτάκωμος Σάντα και 861 ελληνικά χωριά.

Ο αστικός ποντιακός ελληνισμός του Κυβερνείου του Καρς και της Ρωσίας κατοικούσε στις εξής πόλεις: Καρς, Σαρη - Καμής, Καγισμάν, Αρταχάν, Τυφλίδα, Βακού, Κουταΐδα, Βατούμ, Πότι, Σοχούμ, Ατίλερ, Σότση, Τουαπέ, Νοβορωσσίσκη, Κριμσκάγια, Αήνσκαγια, Ανάπα, Αικατιρινοτάρ, Μαυκώπ, Ραστόβ, Βλαδικαυκάς, Ταιγάνιον, Γκρόζναν, Κερτς, Θεοδόσια, Συμφερούπολη, Γιάλτα, Χερσώνα, Οδησσό, Κίεβο, Σεβαστούπολη, Χάρκοβο, Μόσχα, Πετρούπολη κ.α.

Δοξασίες από τον Πόντο

ΝΕΚΡΙΚΑ

Οι δοξασίες των Ποντίων για το θάνατο είναι κράμα αρχαίων παραδόσεων και χριστιανικής αντίληψης.

Αναπτύχθηκε μέσα στους αιώνες ένα μεγάλο πλήθος, από έθιμα και δεισιδαιμονίες που δείχνει τον πόνο, την ευλάβεια, το σεβασμό και την αγάπη για τον απερχόμενο στην άλλη ζωή. Πιστευαν ότι ο νεκρός - έστω και άορατα - εξακολουθούσε να έχει κάποιο δεσμό με τους ζωντανούς. Έτσι εξηγείται η πίστη και η ευλαβική τήρηση κάθε έθιμου, που είχε σχέση με το νεκρό και την ψυχή του.

Θεωρούσαν το θάνατο θέλημα Θεού. Η πρώτη φροντίδα, μόλις καταλάβαιναν ότι ο ασθενής δεν είχε ελπίδα να ζήσει, ήταν να καλέσουν ιερέα, για να τον κοινωνήσει. Ακόμη καλούσαν όλους τους συγγενείς για να τους δώσει ο ετοιμοθάνατος την ευχή του. "Να έχετε την ευχή μ'" μετά τους έλεγε τις τελευταίες του επιθυμίες, ενώ οι συγγενείς του φιλούσαν το χέρι. Ζητούσαν αλληλοσυγχώρηση. "Σχώρα με κι ο Θεός να σχωρά σε" ήταν τα τελευταία λόγια. Οι δίκαιοι πέθαιναν ήσυχα, ενώ οι αμαρτωλοί "εχουρχούριζαν" πολλές μέρες.

Μόλις ξεψυχούσε, άνοιγαν τις πόρτες και τα παράθυρα, για να μπορέσει ελεύθερα η ψυχή του νεκρού να πάει "σον ουρανόν". Η καμπάνα της εκκλησίας χτυπούσε "θανατικά" και όλοι οι κάτοικοι της ενορίας πήγαιναν στο σπίτι του νεκρού, για να τον χαιρετίσουν. Οι ηλικιωμένες γυναίκες έκλειναν τα μάτια και ο στόμα του νεκρού και έπειτα του έβαζαν καθαρά ρούχα. Τα νεκρικά ρούχα οι γέροι και οι γριές τα είχαν έτοιμοι από νωρίτερα και τα φύλαγαν σε μπόγο. Αν ο πεθαμένος ήταν

νιόπαντρος, τον έντυναν με τα γαμπριάτικα ρούχα κι αν ήταν νιόπαντρη με τα νυφικά της.

Το λείψανο "το εμόναζαν" (το ξημέρωναν) κυρίως γριές και γέροι. Συγγενείς επίσης κατασκεύαζαν "την κούπαν" (φέρετρο) και ετοίμαζαν "τα κοκκία" (κόλλυβα) και τα "λαβάσια" (λαγάνες). Όταν έφτανε η ώρα "να σκώνε τον αποθαμένον", έφτανε στο σπίτι ο παπάς, ο ψάλτης και ο καντηλανάφτης. Με την εμφάνισή τους δυνάμωνε ο θρήνος. Το φέρετρο το μέτεφεραν στα χέρια οι άντρες ως την εκκλησία.

Αποτελούσε τιμητική υποχρέωση να μεταφερθεί ο νεκρός στα χέρια. Οι νοικοκυρές την ώρα που πενούσε η κηδεία έκλειναν πόρτες και παράθυρα "να μη εμπαιν' απέσ' ο Χάρον".

Η ταφή ακολουθούσε τη σημερινή διαδικασία. Στο Νεκροταφείο μοίραζαν "τα κοκκία" και τα "λαβάσια". Συνήθισμένα φαγητά σε τέτοιες ώρες ήταν σουπια από φασόλια ή πατάτες "τανωμένον σιρβάν", μπλιγούρι, πιλάφικα.

Επί σαράντα ημέρες οι πενθούντες δέχονταν στο σπίτι τους επισκέψεις "χατήρ έπαρμαν", όπως τις έλεγαν. Οι επισκέψεις αυτές, που είχαν σκοπό να παρηγορήσουν τους πονεμένους συνοδεύονταν με δώρα. Τέτοια ήταν διάφορα ποτά ή φαγώσιμα.

Επίσης, επί σαράντα ημερες στο δωμάτιο που ξεψύχησε ο νεκρός, άναβαν καντήλι. Οι γυναίκες από την πρώτη στιγμή του θανάτου ντύνονταν στα μαύρα.

Οι άντρες έμεναν αζύριοι, ακούρευτοι και δεν πήγαιναν σε γάμους, γιορτές και διασκεδάσεις. Είχαν τακτικά μνημόσυνα τα Τρίμερα, τα Εννεμέρα, τα Σαράντα, τα Εξάμηνα και το Χρονακόν. Σ' όλη την διάρκεια του πένθους και μετά έκαναν ελεημοσύνες "για την ψύν τ' αποθαμένονος" (για την ψυχή του πεθαμένου).

Τον όρκο στους νεκρούς τον απέφειγαν από σεβασμό και ευλάβει. Μόνο σε περιπτώσεις μεγάλης ανάγκης αναγκάζονταν να τον δώσουν "Ορκίσκουμαι ες σά στούδα τη κυρού μ' - τη μάνας -ι-μ'". Ήταν για τον Πόντο ο όρκος αυτός ο πιο βαρύς και ο πιο φρικτός.

Πολλές φορές από μίσος, από έχθρα ή από διάφορες άλλες αιτίες έβριζαν τους νεκρούς, αν και το θεωρούσαν μεγάλη απρέπεια. "Να μη λυεται" (να μη λυώσει), "Να μη αναπάεται" (να μη αναπαυθεί) κ.α. Στις περιπτώσεις που, αισθάνονταν ευγνωμοσύνη για τον πεθαμένο, έδιναν τις ευχές: "Να σκουντουλιζ' ο τόπος ατ" (ν' μοσχοβολήσει ο τόπος του), "ν' αγιάζ' το ψόπον ατ'" (να αγιάσει η ψυχούλα του) κ.α.

Τραγούδια

Η πολυτάραχη και πολυκύμαντη ιστορία του ποντιακού ελληνισμού, που την έχουν συνδέσει θρίαμβοι και συμφορές, χαρές και θρήνοι, μεσορανήματα και πτώσεις, Γολγοθάδες και Αναστάσεις, παρουσιάζει μεγάλη δημιουργικότητα στη λαϊκή μουσα.

Ο καθηγητής της Λαο-

***
 Να σαν εσας ψηλά ρασία,
 πάντα χλωροφοράτεν,
 διαβαίν' νε χρόνια και καιροί
 καμψιάν κι' γεράτεν.
 ***

γραφίας Γ. Μελάς σε μία διάλεξή του για τα ποντιακά τραγούδια είπε: "Τα δημοτικά τραγούδια του Πόντου είτε διηγηματικά, είτε ιστορικά, έχουν αρετές, που τα κατατάσσουν ανάμεσα στα ωραιότερα δημιουργήματα της ελληνικής λαϊκής ποίησης".

Στο βιβλίο του "Η ποίηση ενός λαού" ο Ακαδημαϊκός Κ. Ρωμαιοσ γράφει: "Οι ποντιακοί στίχοι ξεπερνούν σε λογοτεχνική αξία και αυτούς τους καλύτερους ιδιόρρυθμους στίχους του Κάλβου και Καβάφη".

Τα ποντιακά τραγούδια αναβλύζουν μέσα απ' την ψυχή και αγγίζουν τις πιο λεπτές χορδές της ανθρώπινης καρδιάς.

Μέσα σ' αυτά βλέπει κανένας την ψυχοσύνθεση του ποντιακού λαού, ο οποίος με περηφάνεια και λεβεντιά εξυμνεί τους αγώνες και τα κατορθώματά του, με πόνο τραγουδά το θάνατο, με λυρισμό ψάλει τον έρωτα, με λαχτάρα τον ερχομό του ξενιτεμένου, με πάθος τον καυμό, την πίκρα, την στενοχωρία.

Τα ποντιακά τραγούδια αποτελούν τεκμήρια ιστορικής και εθνολογικής συνέπει-

ας και συνέχεια της ελληνικής φυλής.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας ευχαριστεί την κυρία Παπαδοπούλου Ευλαμπία για τη δωρεά των 3.000 δραχμών υπέρ του Πνευματικού Κέντρου.

ΤΟ ΝΕΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΠΟΝΤΙΩΝ "Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΓΟΥΜΕΡΑ"

Το νέο Δ.Σ. της αδελφότητας Ποντίων "Η Παναγία Γουμερά", παράρτημα Θεσσαλονίκης, μετά από εκλογές στις 31/1/91 συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Αθανάσιος Πολίδης
 Αντιπρόεδρος: Χαράλαμπος Αποστολίδης
 Γεν.Γραμματέας: Χαρίτων Παπαδόπουλος
 Ταμίας: Μάνος Κανούσι
 Μέλη: Χρύσανθος Κεδικόγλου, Δημήτριος Καπαγιαννίδης και Νικόλαος Νικολαΐδης
 Εξελεγκτική Επιτροπή
 Βασίλειος Αποστολίδης, Χαράλαμπος Πετριδής και Νικόλαος Ακριτιδής.

Το θεατρικό τμήμα της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας μετά την παράσταση "Σειράν κι καλάνω" της Άννας Μαυρουπούλου - Βαφειάδου.